

Arbeid is nobele koopwaar

Metaalbewerkers zijn relatief schaars. De vraag naar ijzerwerkers, plaatwerkers, lood- en zinkwerkers is groter dan het aanbod. Ook bepaalde bouwvakarbeiders zijn schaars. Voor metselaars en stucadoors worden — weliswaar op gebrekkige wijze — vraagoverschotten geregistreerd. Deze vraagoverschotten zijn ook nog ongelijk over de regio's verdeeld. Voor de bovengenoemde beroepen is een concentratie waarneembaar in Noord- en Zuid-Holland. Elders op de arbeidsmarkt worden aanbodoverschotten geregistreerd. Er is te veel onderwijzend personeel en er is te veel vrouwelijk sociaal en geneeskundig personeel. Bij sommige beroepen zijn vacatures geregistreerd waar toch aanbod tegenover staat. Het simultaan voorkomen van vacatures en werkloosheid in een zelfde beroep hoeft nog niet verontvondend te zijn, als deze situatie niet te lang blijft voortbestaan en als de verhouding tussen het aantal vacatures en het aantal werklozen in de tijd wisselt. Maar als in een wereld met ongelijke technische ontwikkeling in sectoren en met veranderende preferenties van consumenten op een deelmarkt van de arbeidsmarkt voortdurend vacatures blijven bestaan waar geen aanbod tegenover staat, dan is er iets mis met het allocatiemechanisme op de arbeidsmarkt.

Het allocatiemechanisme op de arbeidsmarkt wordt door zeer veel factoren beïnvloed. Op deze plaats wil ik slechts op één factor ingaan: de beloning. Veronderstel dat het dagloon van metaalbewerkers gemiddeld f. 105 bedraagt. Dan zijn er natuurlijk metaalbewerkers die meer verdienen en er zijn er ook die minder verdienen. Gelukkig is er vrijwel altijd spreiding rondom een gemiddelde. Deze spreiding kan samenhangen met leeftijd en met extra toeslagen vanwege vakbekwaamheid. Ook de economische positie van het bedrijf waarin de metaalbewerker werkt, kan een stukje van de spreiding rond het gemiddelde verklaren. Als de spreiding niet al te groot is, b.v. f. 25, dan is het zinvol om het gemiddelde te hanteren. Er zijn



ook beroepen waarin minder wordt verdiend. Winkel- en magazijnbedienden hebben daglonen die één of twee tientjes lager liggen. Elektriërs verdienen meer dan metaalbewerkers. Zo ook onderwijzers en pijpfiters. Beginnende academici hebben misschien wel daglonen van f. 200. Wanneer reflecteren beloningsverschillen verschillen in schaarsteverhoudingen? Onder welke omstandigheden reflecteren beloningsverschillen verschillen in bezwarende arbeidsomstandigheden?

Het antwoord ligt in een soepel functionerend marktsysteem. Maar wanneer is daarvan sprake? Slechts drie condities wil ik hier aanstippen. Ten eerste wat de aanbodzijde betreft. Er moeten verpleegkundigen zijn die metaalbewerker willen worden, als het bestaande beloningsverschil naar hun mening opweegt tegen het saldo van de niet-financiële voor- en nadelen in de twee beroepen. Voor zover her- en bijscholing vereist zijn en voor zover deze niet gratis ter beschikking worden gesteld, zullen ook in de toekomst beloningsverschillen verwacht moeten worden als compensatie voor de kosten van de her- en bijscholing. Van gelijk gewicht zijn de condities aan de vraagzijde van de markt. Substitutie tussen soorten arbeid op grond van veranderingen in beloningsverhoudingen moet mogelijk zijn. Voor het soepel functioneren van arbeidsmarkten is ook mobiliteit van kapitaal gewenst. Op sommige plaatsen moet ingekrompen en gesaneerd worden, elders moet worden uitgebreid. Ten slotte nog een derde conditie. Aanbodoverschotten moeten een neerwaartse druk op de beloning kunnen uitoefenen, en omgekeerd moeten vraagoverschotten een opwaartse druk op het beloningsniveau uitoefenen. Dat wil zeggen: koopkrachtverlies voor sommige deelmarkten en koopkrachtwinst voor andere. Deze loonflexibiliteit is natuurlijk een heroïsche veronderstelling, die in elk geval vereist dat er geen monopolioïde marktpartijen zijn. Ruim baan

voor de Invisible Hand, en een consilium abeundi voor die marktpartijen die aanbod en tegelijkertijd prijs bepalen.

Natuurlijk zijn wij hiermee niet veel verder dan Adam Smith. Van hem een beroemd citaat: „The whole of the advantages and disadvantages of the different employments of labor and stock must, in the same neighbourhood, be either perfectly equal or tending to equality. This at least would be the case in a society where things were left to follow their natural course, where there was perfect liberty, and where every man was perfectly free both to choose what occupation he thought proper, and to change it as often as he thought proper. Every man's interest would prompt him to seek the advantageous and to shun the disadvantageous employment”. Deze propositie staat onomstotelijk vast, gegeven natuurlijk de heroïsche vooronderstellingen.

Welke conclusies trek ik uit het voorgaande? Perfecte allocatiemechanismen op de arbeidsmarkt zijn — zeker in theorie — denkbaar. De daarbij optredende beloningsverschillen zijn compenserende beloningsverschillen. Vuil en onaangenaam werk wordt — wederom zeker in theorie — beter beloond; kwaliteiten en vaardigheden die ruim voorhanden zijn, worden relatief laag beloond, en omgekeerd. Natuurlijk erken ik de bezwaren die tegen marktprocessen worden aangevoerd. Zo stelt Akkerboom in dit nummer dat de spreiding in de inkomens op grond van marktprocessen niet bijdraagt aan „sociaal-rechtvaardige inkomensverhoudingen”. Hij stelt echter ook, dat „het voor de vakbeweging zeer moeilijk (is) om zelfstandig het uitgangspunt van de compenserende inkomensverschillen zelfs bij benadering te realiseren”. Ik geloof dat marktprocessen ons daarbij een beetje kunnen helpen: arbeid is nobele koopwaar.

W. Sidré